

10

Unge og rusmidler

Jens Christian Nielsen, Niels Ulrik Sørensen & Martha Nina Osmec

1. Indledning

Dette kapitel belyser unges brug af rusmidler. Vi beskæftiger os således med et område af ungdomslivet, som voksenverdenen ofte ser på med bekymring. Ikke mindst forældre kan blive urolige, når de i dagspressen kan læse om danske unge, der har europarekord i druk, om stigende hashmisbrug blandt 14-årige unge og lignende historier om unges brug af rusmidler.

I kapitlet ser vi på flere forskellige slags rusmidler. Først belyser vi de unges rygevaner. Vi undersøger i den forbindelse, hvor mange unge der betegner sig selv som ikke-rygere, faste rygere og festrygere. Dernæst ser vi på de unges alkoholvaner – her belyser vi, hvor mange unge der drikker alkohol, og hvor ofte de drikker så meget, at de oplever at være fulde. Endelig ser vi på unges brug af illegale rusmidler, hvor vi undersøger, hvor mange unge der har erfaringer med hash og andre euforiserende stoffer, og hvornår de senest har gjort sig disse erfaringer.

Efter at have gennemgået rusmidlerne hver for sig, undersøger vi sammenhænge mellem de unges brug af disse tre former for rusmidler og deres oplevelser af ensomhed. Vi ser tilsvarende på sammenhænge mellem unges rusmiddelbrug og deres vurdering af eget helbred. Ydermere sætter vi fokus på, hvor mange af de unge der har haft ubehagelige eller risikobetonede oplevelser i sammenhæng med brugen af alkohol, hash og narko – fx det at blive udpumpet, være involveret i slagsmål eller at have kørt sprit- eller narkotikakørsel.

Allersidst i kapitlet belyser vi sammenhængene mellem de unges brug af rusmidler og deres subjektive oplevelse af sig selv og deres liv, som det kommer til udtryk i de fire spørgsmål fra kapitel 2, som vi ligeledes har belyst i de øvrige kapitler: 1) hvordan deres liv er lige nu, 2) hvordan deres selvtillid er, 3) hvor populære de er i forhold til andre unge, samt 4) hvor ofte de føler, at de har problemer, der gør det svært at klare hverdagen.

2. Unges rygevaner

Rygning er skadeligt for helbredet, og de fleste unge kender godt de helbredsskadende virkninger af rygning, men de kan for mange unge virke som ganske fjerne og langt ude i fremtiden, mens fordelene kan være mere nærværende her og nu (Illeris m.fl. 2009). Rygning kan fx være adgangsgivende til sociale fællesskaber (Nielsen & Sørensen 2006). Rygningen kan samtidigt have den symbolske kvalitet for den unge, at de fremstår sejere og mere voksne (Pedersen 2006). Men der er dog ikke kun fordele – for selv om det kan være sejt at ryge, så er det ikke sejt at være afhængig af nikotin: Hvor en ryger, der ikke er afhængig, fremstår som en, der har sociale kompetencer og demonstrerer risikovillighed, så fremstår den afhængige ryger som en, der ikke har kontrol over sig selv og sin tilværelse (Filges m.fl. 2006). I den forstand kan det også være identitetsgivende at definere sig selv som ikke-ryger.

I undersøgelsen spørger vi de unge, om de ryger, og hvis det er tilfældet, om de er faste rygere eller festrygere. Svarene bygger på de unges egne vurderinger, så vi kan ikke med sikkerhed sige, om de er afhængige af at ryge eller ej, men vi vil senere se nærmere på, om der er forskel på, hvordan ikke-rygere, faste rygere og festrygere vurderer deres helbred, sociale integration og trivsel.

I tabel 1 er svarfordelingen vist for alle unge og fordelt på køn. Det er en klar majoritet af de unge, der ikke ryger. 68,5 pct. af de unge mellem 15 og 24 år er således ikke-rygere, mens 21,5 pct. er faste rygere, og 10 pct. er festrygere.

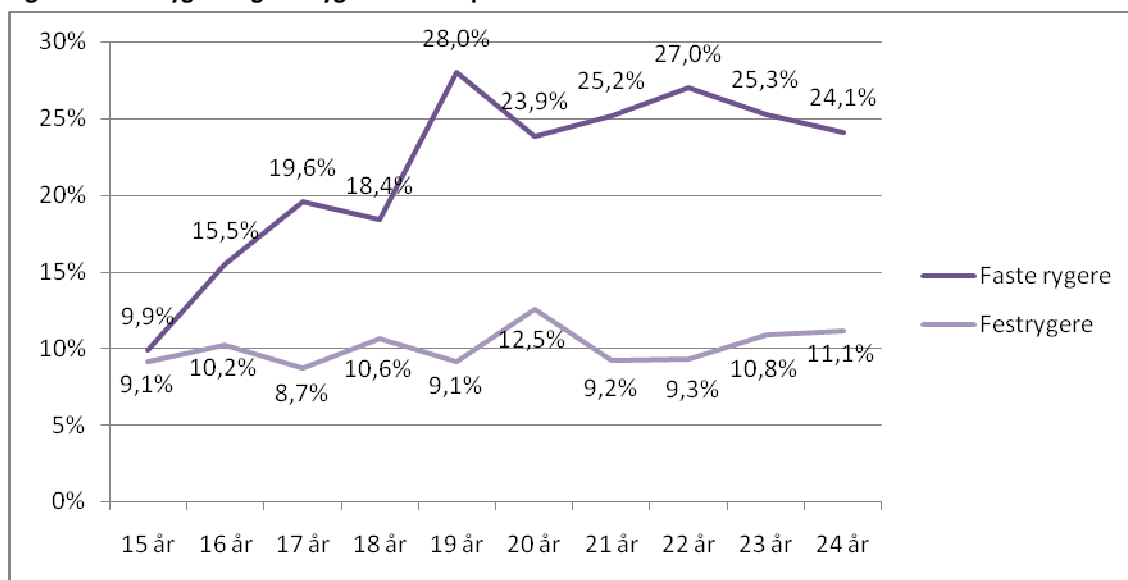
Tabel 1: 15-24-årige unges rygevaner			
	Ikke-ryger	Festryger	Fast ryger
Unge mænd	66,0 %	10,4 %	23,6 %
Unge kvinder	71,1 %	9,6 %	19,3 %
Alle unge	68,5 %	10,0 %	21,5 %

Chi square test : P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

Flere unge mænd end kvinder ryger. Det gælder især blandt de unge, der ryger fast. Hvor 23,6 pct. af de unge mænd ryger fast, er det samme tilfældet for 19,3 pct. af de unge kvinder. Også lidt flere unge mænd end kvinder er festrygere. Andelen er hhv. 10,4 og 9,6 pct. Det er dog stadig en klar majoritet blandt begge køn, der ikke ryger.

Når vi ser nærmere på de unge rygeres alder (figur 1), viser det sig, at andelen af festrygere er nogenlunde jævnt fordelt på alle alderstrin svarende til omkring en tiendedel af de unge.

Figur 1: Faste rygere og festrygere fordelt på alderstrin

Til gengæld er der større variation blandt de unge, der ryger fast. Hos de 15-årige er andelen af faste rygere lavest med 9,9 pct. og stort set svarende til andelen af festrygere, men hos de 16-årige er andelen af faste rygere steget til 15,5 pct. Og andelen stiger yderligere hos de 17- og de 18-årige, hvor der er hhv. 19,6 og 18,4 pct. faste rygere – dvs. dobbelt så mange som blandt de 15-årige. Det er dog slet ikke så mange, som vi finder blandt de 19-årige, hvor andelen af faste rygere toppe med hele 28 pct. Herefter falder andelen en smule, om end den stadig ligger på omkring en fjerdedel af de unge på hvert alderstrin fra 20 til 24 år.

Bortset fra den generelle tendens til, at der er lidt flere unge mænd end kvinder, der ryger, er kønsfordelingen på alderstrinnene den samme for begge køn. Det er således værd at bemærke, at selvom rygning er udbredt blandt en del af de unge, så er det faktisk en minoritetsadfærd på alle alderstrin både blandt unge mænd og kvinder.

3. Unges alkoholvaner

Hvor rygning er en minoritetsadfærd blandt de unge, så er forbruget af alkohol en majoritetsadfærd. Hvilket ikke burde overraske, da det er velkendt, at de fleste unge betragter alkohol som en naturlig bestanddel af ungdomslivet. Det gælder endog blandt de forholdsvis få unge, der ikke drikker alkohol. Denne holdning til alkohol afspejler i vid udstrækning voksenverdens holdning til alkohol, for selvom mange voksne ser med bekymring på de unges alkoholvaner, er alkohol også et vidt accepteret og udbredt rus- og nydelsesmiddel blandt voksne (Nielsen & Sørensen 2006). Mange unge ser da derfor også brugen af alkohol som en integreret del af deres voksentilblivelse og tilegnelse af voksenvaner (Hendry & Kloep 2002).

9 ud af 10 af såvel de unge mænd som kvinder i undersøgelsen drikker da også alkohol (tabel 2). Ser vi på de enkelte alderstrin, kan vi dog se nogle forskydninger. Mest markant er udviklingen fra de 15-årige, hvor 79,4 pct. drikker alkohol, til de 16-årige, hvor 92,8 pct. drikker alkohol. Denne udvikling kan bl.a. afspejle, at selvom de fleste unge har prøvet at drikke alkohol allerede i grundskolens sidste år (Bach Ludvigsen & Nielsen 2008), så er det ved overgangen til ungdomsuddannelse, at alkohol for alvor kommer til at spille en rolle, bl.a. fordi de unge her skal integreres i nye ungdomsfællesskaber, hvor alkohol spiller en vigtig rolle for samværet (Illeris m.fl. 2009, Pedersen 2006 og Pedersen & Kolind 2010). Desuden er det lovligt for 16-årige at købe alkohol i supermarkedet, hos købmanden eller i kiosken. Vi kan desuden se, at andelen, der drikker alkohol, er allerstørst blandt de 20-årige. Her er det kun 4,7 pct., der ikke drikker alkohol. I den anden ende af aldersskalaen er det desuden interessant, at andelen, der drikker alkohol, falder blandt de 24-årige.

Vi har ikke bare spurgt de unge, om de drikker alkohol, men også om hvor ofte, de drikker så meget, at de føler sig fulde. Ligesom det var tilfældet med rygning, kan det også være noget af en balanceakt. Brugen af alkohol kan på den ene side positivt signalere, at den unge ikke er tilbageholdende, men aktivt tør kaste sig ud i ungdomslivet med de fællesskaber og samværsformer, der knytter sig hertil.

Tabel 2: Andelen af unge der drikker alkohol. fordelt på køn og alder			
Alder	Unge mænd	Unge kvinder	Alle unge
15	77,2 %	81,5 %	79,4 %
16	92,6 %	92,8 %	92,8 %
17	94,0 %	90,7 %	92,2 %
18	90,0 %	90,4 %	89,7 %
19	90,4 %	90,2 %	90,4 %
20	96,6 %	93,4 %	95,3 %
21	95,2 %	92,2 %	93,5 %
22	90,6 %	93,2 %	91,9 %
23	86,3 %	93,9 %	90,1 %
24	92,6 %	79,9 %	86,4 %
Alle unge	90,5 %	89,8 %	90,2 %

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

På den anden side kan alkohol også skabe afhængighed og social isolation (Nielsen m.fl. 2010, Pedersen 2006 og Balvig m.fl. 2005). Det er ikke sjovt at være den unge, der ikke kan styre det, og som gang på gang er så fuld, så det er pinligt.

Udover de knap 10 pct., der ikke drikker alkohol, finder vi også 4,4 pct., der aldrig drikker sig fulde. I den anden grøft er der til gengæld 5,2 pct., der flere gange om ugen drikker sig fulde. Og 16,4 pct. drikker sig fulde hver uge. Den største gruppe af undersøgelsens unge ser dog ud til at have et mere moderat forbrug: 43 pct. drikker sig fulde en til to gange om måneden, og 21,1 pct. gør det endda sjældnere.

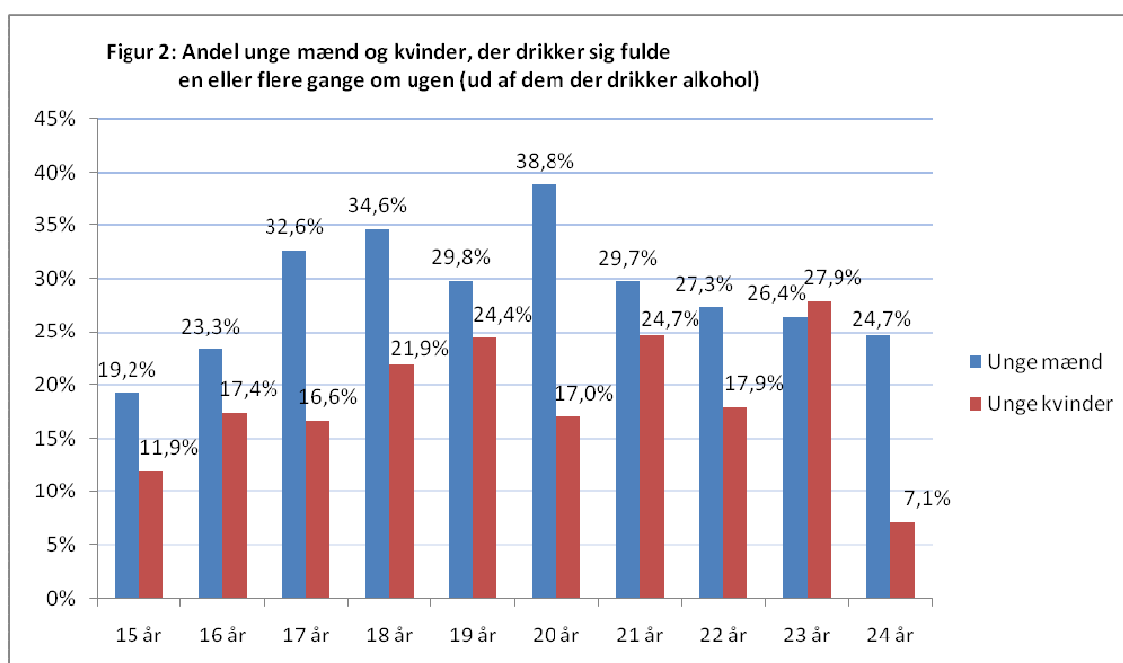
Tabel 3: Hvor ofte drikker de unge sig fulde?						
Hvor ofte drikker du så meget, at du føler dig fuld?						
	Drikker ikke alkohol	Aldrig	Sjældnere end 1-2 gange om måneden	1-2 gange om måneden	Hver uge	Flere gange om ugen
Unge mænd	9,5 %	4,0 %	18,6 %	41,8 %	19,5 %	6,7 %
Unge kvinder	10,3 %	4,8 %	23,6 %	44,4 %	13,3 %	3,6 %
Alle unge	9,9 %	4,4 %	21,1 %	43,0 %	16,4 %	5,2 %

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

Ser vi nærmere på kønsfordelingen, viser det sig, at der er væsentligt flere unge mænd end unge kvinder, der ofte drikker sig fulde. 3,6 pct. af de unge kvinder drikker sig fulde flere gange om ugen, mens det samme gælder for 6,7 pct. af de unge mænd. Tilsvarende er der 13,3 pct. af de unge kvinder, der drikker sig fulde hver uge, mod 19,5 pct. af de unge mænd. Når unge mænd således er mere tilbøjelige unge kvinder til at drikke sig fulde, kan det hænge sammen med alkoholens mere fremtrædende rolle i unge mænds fællesskaber og de kulturelle forventninger, der i videre forstand er til unge mænds brug af alkohol.

Vi har også undersøgt, om der er aldersforskelle på andelen af unge, der ofte drikker sig fulde – her defineret som en eller flere gange om ugen (figur 2). Ikke overraskende er der færrest blandt de 15-årige, der drikker sig fulde hver uge eller oftere. Blandt de 15-årige unge kvinder er tallet 11,9 pct., og blandt de 15-årige unge mænd er det 19,2 pct. Og det på trods af, at vi i tabel 2 så, at der faktisk er flere af de 15-årige kvinder end mænd, der overhovedet drikker alkohol. Den højeste andel unge mænd, som ofte drikker sig fulde, finder vi blandt de 20-årige, hvor hele 38,8 pct. mindst en gang om ugen drikker så meget, at de føler sig fulde. Blandt de ældste af vores unge finder vi dog hos begge køn et fald i andelen, der hyppigt drikker sig fulde.

Igen skiller de 24-årige kvinder sig særligt ud. Ikke nok med, at der er færre, som drikker alkohol, der er også langt færre, som ofte drikker sig fulde. Kun 7,1 pct. drikker sig fulde en eller flere gange om ugen, hvilket er en ganske lav andel sammenlignet med de øvrige alderstrin. Andelen er således lavere blandt 24-årige kvinder end blandt 15-årige kvinder.

3. Unge og euforiserende stoffer

En stor del af de danske unge har prøvet illegale stoffer – ikke mindst er der mange, som har prøvet hash. I vores undersøgelse er det dog et flertal af begge køn, der hverken har prøvet hash eller andre stoffer – det gælder således for 68 pct. af de unge kvinder og 56,4 pct. af de unge mænd (se tabel 5).

Tabel 5: Unges erfaringer med hash og stoffer					
Har du nogensinde taget hash eller andre stoffer?					
		Nej	Ja, har røget hash	Ja, jeg har både røget hash og taget andre stoffer	Ja, har taget andre stoffer, men ikke hash
Unge mænd	15-19 år	66,5%	23,3%	9,5%	0,8%
	20-24 år	45,3%	31,6%	21,2%	1,9%
	Alle	56,4%	27,2%	15,1%	1,3%
Unge kvinder	15-19 år	76,7%	17,4%	5,4%	0,5%
	20-24 år	58,5%	31,8%	8,8%	0,9%
	Alle	68,0%	24,3%	7,0%	0,6%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

Ikke desto mindre er der en stor gruppe af de unge, der har prøvet hash eller andre stoffer. 25,8 pct. af de unge har alene prøvet at ryge hash, 11,1 pct. har både prøvet at ryge hash og tage andre stoffer fx kokain, ecstasy eller amfetamin, og endelig har 1 pct. af prøvet at tage andre stoffer, men ikke røget hash, hvilket altså er et relativt sjældent fænomen.

Andre undersøgelser viser da også, at hash ofte er et springbræt til andre stoffer, og at der som regel er en klar sammenhæng mellem at have brugt hash og at have brugt andre stoffer (Pedersen 2006 og Nielsen m.fl. 2010). Brugen af hårdere stoffer er i langt de fleste tilfælde sidste stadie på et længere udviklingsforløb, der starter med brugen af alkohol og cigaretter og bevæger sig over hash for at ende med eksperimenter med eller regelmæssig brug af hårde stoffer som kokain eller heroin (Pedersen 2006). Det er dog værd at bemærke, at et flertal af de i alt 36,9 pct., der har røget hash, *ikke* har prøvet andre former for illegale stoffer. Dette gælder også i andre undersøgelser (Pedersen 2006 og Nielsen m.fl. 2010).

Som det fremgår af tabellen, har lidt flere unge mænd end kvinder alene prøvet at ryge hash. Det gælder således for 27,2 pct. af de unge mænd mod 24,3 pct. af de unge kvinder. Kønsforskellen er mere markant, når vi ser på dem, der både har prøvet at ryge hash og tage andre stoffer. Det er tilfældet for 15,1 pct. af de unge mænd, hvilket er mere end dobbelt så mange som de 7 pct., vi finder blandt de unge kvinder. Unge mænd er således væsentligt mere tilbøjelige til også at bruge andre former for illegale stoffer. Denne tilbøjelighed finder vi også, når vi ser på de unge, der udelukkende har taget andre former for illegale stoffer. Det gælder for 1,3 pct. af de unge mænd mod kun 0,6 pct. af de unge kvinder.

Når vi nærlæser tallene, kan vi se store aldersforskelle. Blandt de 15-19-årige er der hhv. 76,7 pct. af de unge kvinder og 66,5 pct. af de unge mænd, der aldrig har røget hash eller taget andre former for illegale stoffer. Men blandt de 20-24-årige er det hhv. 58,5 pct. af de unge kvinder og 45,3 pct. af de unge mænd, der aldrig har gjort sig erfaringer med stoffer. Blandt de 20-24-årige unge mænd er det således et majoritetsfænomen at have prøvet hash. Dog er det værd at bemærke, at der er flere af de 20-24-årige kvinder end 15-19-årige unge mænd, der har erfaringer med hash. Så for bekendtskabet med hash ser alder ud til at spille en større rolle end køn.

Dette gælder dog ikke, når vi ser på erfaringer med andre former for stoffer. Her har en større andel af de 15-19-årige mænd (10,3 pct.) end af de 20-24-årige kvinder (9,7 pct.) sådanne erfaringer. Køn ser ud til at være mere afgørende end de unges alder, når vi ser på deres erfaringer med andre former for narkotika end hash. Alder har dog stadig betydning, og de således blandt de 20-20-årige unge mænd, at flest har taget andre stoffer end hash (22,1 pct.).

Et er, at mange unge har erfaringer med hash eller stoffer. Noget andet er imidlertid, om de har et aktuelt forbrug, hvilket kan føje yderligere nuancer til forståelsen af forbrugets omfang. Tabel 6 giver et overblik over, hvornår de unge sidst har gjort sig erfaringer med hash eller andre former for illegale stoffer. Det viser sig, at det er relativt få unge, som har et aktuelt forbrug. For et flertal af de unge, der har røget hash eller taget andre stoffer, ligger forbruget således mindst et halvt år tilbage i tiden. Blandt de unge mænd i undersøgelsen er der imidlertid 5,6 pct., der har gjort det inden for den seneste uge, mens det samme kun gælder for 2,4 pct. af de unge kvinder. Der er således ikke kun flere unge mænd, der har gjort sig erfaringer med stoffer, men også væsentligt flere, der har aktuelle erfaringer.

Fæstner vi blikket på de unges alder, kan vi se, at der blandt de 15-19-årige er 3,5 pct., der har røget hash eller taget andre former for narkotiske stoffer inden for den seneste uge. Det er færre end blandt de 20-24-årige, hvor 4,7 pct. har gjort det inden for den seneste uge.

Tabel 6: Hvornår har unge senest røget hash eller taget narkotika?					
Hvornår har du sidst røget hash eller taget stoffer?					
	Har ikke røget hash eller taget stoffer	Over et halvt år siden	Over en måned siden men inden for det seneste halve år	Over en uge siden men inden for den seneste måned	I løbet af den seneste uge
Unge mænd	56,4%	24,3%	9,2 %	4,6 %	5,6 %
Unge kvinder	68,1%	19,4%	6,6 %	3,4 %	2,4 %
15-19-årige	71,6%	14,5%	7,0%	3,4%	3,5%
20-20-årige	52,0%	29,8%	8,9%	4,6%	4,7%
Alle unge	62,2%	21,8%	7,9%	4,0%	4,1%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

Men hvis vi udelukkende ser på de unge, der har gjort sig erfaringer med stoffer, er der faktisk en større andel af de 15-19-årige, der aktuelt har røget hash eller taget stoffer. Mens der er et markant flertal af de 20-24-årige, hvis erfaringer med stoffer ligger mindst et halvt år tilbage i tiden, så er det flertal af de 15-19-årige med stof erfaringer, der har haft erfaringer med stoffer indenfor seneste halve år. Det peger på, at godt nok er der et stigende antal af de unge, der med alderen får prøvet og gjort sig erfaringer med hash og narkotika, men der er en stor del af disse unge, hvor stofbruget ikke forekommer aktuelt, og måske er det endda noget, de har lagt bag sig.

4. Sammenhænge mellem brug af rusmidler

Nu vil vi se på, hvilke sammenhænge vi kan spore mellem brug af de forskellige rusmidler. Først undersøger vi sammenhængen mellem de unges rygevaner og, hvor ofte de unge drikker sig fulde.

Tabel 7: Sammenhæng mellem unges rygevaner og hvor ofte de drikker sig fulde						
Hvor ofte drikker du så meget, at du føler dig fuld?						
	Drikker ikke alkohol	Aldrig	Sjældnere end 1-2 gange om måneden	1-2 gange om måneden	Hver uge	Flere gange om ugen
Ikke-ryger	11,9%	6,0%	22,9%	44,0%	12,2%	3,1%
Festryger	4,0%	1,1%	12,6%	47,1%	28,9%	6,3%
Fast ryger	6,3%	1,1%	19,3%	38,1%	24,1%	11,2%
Alle unge	9,9%	4,4%	21,1%	43,0%	16,4%	5,2%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge

Og her tegner sig et tydeligt mønster: Jo mere etablerede de unges rygevaner er, desto oftere drikker de sig fulde. Blandt de faste rygere er der 11,2 pct., der flere gange om ugen drikker så meget, at de føler sig fulde, mens det samme er tilfældet for 6,3 pct. af festrygerne, hvilket blot er en smule flere end af gennemsnittet af alle unge. Halvt så mange (3,1 pct.) finder vi blandt ikke-rygerne, hvor der således er færrest som drikker sig fulde flere gange om ugen. Ligeledes er der færrest af ikke-rygerne, der drikker sig fulde hver uge (12,2 pct.). Her er den største andel at finde blandt festrygerne (28,9 pct.). Blandt de unge, der ryger fast, er lidt færre, om end stadig ganske mange, fulde hver uge (24,1 pct.).

Ikke overraskende finder vi til gengæld flest ikke-rygere blandt de unge, der ikke drikker alkohol (11,9 pct.), mens der lidt overraskende er en smule flere, som aldrig drikker, blandt de faste rygere (4 pct.) end blandt festrygere (6,3 pct.). Men i begge rygegrupper er andelen, der forsøger alkohol, lavere end blandt alle unge. Ikke-rygerne har den største andel af unge, der nok drikker alkohol, men som aldrig drikker sig fulde. Det gælder for 6 pct., hvilket er mere end fem gange så mange som de 1,1 pct., vi finder hos såvel festrygere og faste rygere. Selvom rygning øger tilbøjeligheden til ofte at drikke sig fuld og ikke-rygning til aldrig at drikke sig fuld endsigne drikke alkohol, drikker hovedparten af både ikke-rygerne og rygerne sig fulde en til to gange om måneden.

Hvordan forholder det sig så med sammenhængen mellem de unges erfaringer med hash og narkotika og deres alkoholvaner? Tabel 8 viser, at blandt de unge, der hverken ryger hash eller tager andre stoffer, er der væsentligt færre, der drikker sig fulde flere gange om ugen. Det gælder kun for 1,9 pct. mod 7,6 pct. af de unge, der har røget hash, og hele 17,8 pct. af de unge, der både har røget hash og taget andre stoffer. I den sidstnævnte gruppe drikker hele 28,6 pct. sig fulde hver uge. Omvendt er det kun få af de unge, der har røget hash og taget andre stoffer, som aldrig drikker sig fulde (1,3 pct.). Og det gælder for endnu færre

(0,8 pct.) af de unge, der har røget hash, men ikke har prøvet andre former for stoffer. Det er også blandt disse unge, der er færrest, som aldrig drikker alkohol (3,5 pct.), men vi finder nogle flere, omend stadig langt færre end gennemsnittet af de unge, der både har prøvet hash og andre former for stoffer (6,7 pct.). Langt den største andel, der ikke har prøvet nogen former for illegale stoffer, finder vi dog blandt de unge, som ikke drikker alkohol (13,5 pct.) og aldrig drikker sig fulde (6,5 pct.).

Tabel 8: Sammenhæng mellem unges erfaring med hash og narkotika og hvor ofte de drikker sig fulde

Hvor ofte drikker du så meget, så du føler dig fuld?						
	Drikker ikke alkohol	Aldrig	Sjældnere end 1-2 gange om måneden	1-2 gange om måneden	Hver uge	Flere gange om ugen
Har hverken røget hash eller taget stoffer	13,3%	6,5%	24,8%	43,3%	10,2%	1,9%
Har røget hash	3,5%	0,8%	14,9%	47,8%	25,4%	7,6%
Har både røget hash og taget andre stoffer	6,7%	1,3%	14,7%	30,9%	28,6%	17,8%
Har røget hash eller taget stoffer i løbet af den seneste måned	4,3%	0,4%	5,7%	32,5%	39,6%	17,5%
Over en måned siden men inden for det seneste halve år	3,6%	0,0%	8,4%	41,8%	32,0%	14,2%
Over et halvt år siden	4,8%	1,5%	20,6%	46,8%	19,7%	6,7%
Alle unge	9,9%	4,4%	21,1%	43,0%	16,4%	5,2%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge vist i tabellen

Retter vi fokus mod den betydning, som aktualiteten af de unges erfaringer med hash og andre former for narkotika har for deres alkoholvaner, kan vi i tabel 8 se, at jo mere aktuelt deres brug af stoffer er, desto større er sandsynligheden for, at de drikker sig fulde ugentligt eller oftere.

Blandt gruppen af unge, der har røget hash eller taget stoffer indenfor den seneste måned, drikker 17,5 pct. sig fulde flere gange om ugen, og 39,6 pct. det en gang om ugen. Det er således en klar majoritet af disse unge, der ugentligt eller oftere er fulde. Tallene er stadig ganske høje, men dog noget lavere blandt de unge, der har gjort sig erfaringer med stoffer for over en måned siden, men indenfor det seneste halve år. Andelen af disse unge, der drikker sig fulde flere gange om ugen eller ugentligt, er hhv. 14,2 og 32 pct. Er de unges erfaringer med narkotika derimod over et halvt år gamle, nærmer deres alkoholvaner sig gennemsnittet af alle unge. 6,7 pct. af disse unge drikker sig således fulde flere gange ugentligt og 19,7 pct. en gang om ugen.

5. Rusmidler og ensomhed

Unge brug af rusmidler finder som regel sted sammen med andre unge og opfattes ofte som en del af deltagelsen i et socialt fællesskab. Derfor kan det fx være svært at blive integre-

ret i de af ungdomslivets fællesskaber, hvor alkohol kan spille en central rolle, hvis man ikke drikker. Undersøgelser viser også, at unge mænd, der ikke drikker, oftere end andre unge oplever sig som upopulære på deres uddannelse, har færre venner og oftere savner en intim fortrolighed med andre unge (Pedersen 2006).

Vi har i den sammenhæng set nærmere på, hvordan følelsen af ensomhed blandt unge måtte være forbundet til brugen af rusmidler. I tabel 9 retter vi blikket mod de unges rygevaner. Og her viser det sig, at færrest ikke-rygere ofte føler sig isoleret eller ofte savner nogen at være sammen med. Blandt fetrygere er der en svag overrepræsentation af unge med disse ensomhedsproblematikker. Mest udbredt er problematikkerne dog hos de faste rygere, hvor 8,2 pct. ofte føler sig isolerede, og 12,2 pct. ofte savner nogen at være sammen med. På spørgsmålet om at føle sig holdt udenfor er forskellene mellem de tre grupper ganske små og varierer stort set ikke fra gennemsnittet.

Tabel 9: Sammenhæng mellem unges rygevaner og ensomhed			
	Føler sig ofte isoleret	Savner ofte nogen at være sammen med	Føler sig ofte holdt udenfor
Ikke-rygere	***3,7%	**7,4%	1,9%
Fetrygere	***5,2%	**10,7%	1,7%
Faste rygere	***8,2%	**12,2%	2,0%
Alle unge	4,8%	8,8%	1,9%
Chi square test : * p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001			

Ser vi på forholdet mellem de unges alkoholvaner og følelsen af ensomhed, tegner der sig et mere sammensat mønster. I modsætning til rygning mindsker det at drikke alkohol, og endda det ofte at føle sig fuld, unges risiko for ofte at føle sig ensomme. Det skal nok snarere ses som et udtryk for, at de unge, der drikker alkohol, er godt integrerede i ungdomslivets fællesskaber, hvor alkohol spiller en betydelig rolle, end at alkoholen i sig selv modvirker ensomhed.

Blandt unge, som drikker sig fulde flere gange om ugen, er der kun 2,2 pct., der ofte føler sig isolerede, hvor tallet for alle unge er 4,8 pct. Andelen, der ofte føler sig isolerede, er ligeledes ganske lav hos unge, der drikker sig fulde hver uge (3,7 pct.). Derimod er der flere, som føler sig isolerede, blandt unge, der ikke drikker alkohol (5,8 pct.), og især blandt unge, der drikker sig fulde sjældnere end en til to gange om måneden (7,1 pct.).

Tabel 10: Sammenhæng mellem unges alkoholvaner og ensomhed			
	Føler sig ofte isoleret	Savner ofte nogen at være sammen med	Føler sig ofte holdt udenfor
Drikker ikke alkohol	5,8%	14,2%	4,6%
Drikker sig aldrig fuld	3,3%	7,8%	4,6%
Fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	7,1%	9,8%	2,3%
Fuld 1-2 gange om måneden	4,3%	7,4%	1,2%
Fuld hver uge	3,7%	8,8%	1,1%
Fuld flere gange om ugen	2,2%	5,6%	1,1%
Alle unge	4,8%	8,8%	1,9%
Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge vist i tabellen			

Selvom det at drikke sig fuld ofte ser ud til at indvirke positivt på, hvor ofte de unge føler sig isolerede, så er det faktisk sådan, at blandt de unge, der aldrig drikker sig fulde, er andelen, der ofte har følelsen af isolation, kun 3,3 pct. Vi finder et tilsvarende mønster, når vi ser på andelen af unge, der ofte føler, at de savner nogen at være sammen med. Der er færrest med denne følelse blandt de, der drikker sig fulde flere gange om ugen. Men også en smule færre end gennemsnittet blandt de, der aldrig drikker sig fulde.

Det er dog blandt de unge, der ikke drikker alkohol, vi finder langt den største andel af unge, der ofte savner nogen at være sammen med, nemlig 14,2 pct. I modsætning til rygevaner finder vi også forskelle på andelen af unge, der ofte føler sig holdt udenfor alt efter, hvilke alkoholvaner de har. Her er det til gengæld tydeligt, at både blandt unge, der slet ikke drikker, og blandt unge, der aldrig drikker sig fulde, er der flest, som ofte føler sig holdt udenfor. Tallet for begge grupper er 4,6 pct. Omvendt er der meget få blandt de unge, der drikker sig fulde hver uge eller flere gange om ugen. 1,1 pct. af begge disse grupper af unge føler sig ofte holdt udenfor.

Når vi går bagom tallene, ses en tendens til en kønsforskel. Mens de unge mænd viser mindst tegn på ensomhed, hvis de drikker ugentligt eller oftere, så ser det blandt de unge kvinder ud til, at de har færrest tegn på ensomhed, hvis de drikker sig fulde en til to gange om måneden. Det kunne indicere, at alkohol spiller en vigtigere rolle for de unge mænds end de unge kvinders integration i sociale fællesskaber.

Endelig ser vi på sammenhængen mellem unges erfaringer med hash og stoffer på den ene side og ensomhed på den anden side (tabel 11). Her tegner der sig et billede af, at færrest af de unge, der aldrig har røget hash eller taget stoffer, føler sig ofte ensomme. Det gælder dog ikke for følelsen af at være holdt udenfor, hvor der er lidt flere end blandt gennemsnittet. Denne følelse er til gengæld mindst udbredt blandt de unge, der både har røget hash og taget stoffer. Men blandt de unge, der ofte føler sig isolerede og ofte savner nogen at være sammen med, er der en overrepræsentation af unge, der udelukkende har røget hash, eller som både har røget hash og prøvet andre stoffer. Og har brugen af nogen af disse stoffer fundet sted indenfor den seneste måned, stiger denne overrepræsentation yderligere.

Tabel 11: Sammenhæng mellem unges erfaring med hash og narkotika og ensomhed			
	Føler sig ofte isoleret	Savner ofte nogen at være sammen med	Føler sig ofte holdt udenfor
Aldrig røget hash/taget stoffer	4,1%	*7,8%	**2,2%
Røget hash	5,8%	*10,2%	**1,7%
Både røget hash og taget andre stoffer	5,5%	*10,9%	**1,0%
Røget hash/taget stoffer i løbet af den seneste måned	*9,0%	*13,9%	1,8%
Alle unge	4,8%	8,7%	1,9%
Chi square test : * p < 0,05 ** p<0,01 *** p <0,001			

Det ser ud til, at alkohol har en mere positiv indvirkning på de unges sociale liv end de øvrige rusmidler. I det ovenstående har vi dog argumenteret for, at det måske er lige omvendt. At det snarere er sådan, at de unge, der er velintegreerede i ungdomsfællesskaber, bruger alkohol, fordi alkoholen indgår som en naturlig komponent i disse fællesskaber. Andre undersøgelser viser da også, at unge selv betoner alkoholens positive indvirkning på deres fællesskaber – fx at man har det sjovere sammen og slapper mere af (Gundelach & Järvinen 2006 og Sande 2000).

6. Rusmidler og selv vurderet helbred

Gennem brugen af rusmidler udsætter de unge sig for en lang række sundhedsrisici både på kort og især længere sigt. Rygning er fx årsag til en lang række helbredsproblemer, ikke mindst en stærkt forøget risiko for udvikling af cancer, og fortsætter man som ryger gennem voksenalderen, kan man forvente, at ens levealder bliver forkortet med flere år. Også alkoholbrug medfører en øget risiko for helbredsproblemer, også selvom man ikke har et decideret misbrug eller ligefrem er afhængig af alkohol. Har man først fået problemer med alkohol, øges risikoen for at udvikle psykiske og fysiske lidelser betydeligt. De samme problemstillinger gør sig gældende i forhold til hash og andre former for illegale rusmidler. Dertil kommer risiko for indlæringsvanskeligheder og fare for at udvikle psykoser som følge af brugen af stoffer (fx Nordentoft m.fl. 2009, Pedersen 2006 og Nielsen m.fl. 2010).

I denne undersøgelse ser vi ikke direkte på sådanne mulige helbredskonsekvenser ved rusmiddelbrug, men på sammenhængen mellem de unges rusmiddelbrug og deres egen vurdering af deres eget helbred. Tabel 12 viser, at der blandt ikke-rygerne er færrest, der vurderer deres eget helbred negativt (3,7 pct.).

Tabel 12: Sammenhæng mellem unges rygevaner og vurdering af deres eget helbred			
Hvordan er dit helbred i øjeblikket?			
	Dårligt eller meget dårligt	Hverken godt eller dårligt	Godt eller meget godt
Ikke-rygere	3,7%	11,3%	85,1%
Festrygere	4,3%	12,1%	83,6%
Faste rygere	12,1%	15,8%	72,1%
Alle unge	5,5%	12,3%	82,1%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen

En lidt større andel af festrygerne (4,3 pct.) deler denne negative vurdering af eget helbred. Både andelen af ikke-rygere og festrygere ligger under gennemsnittet for alle unge, så det at være festryger ser ikke ud til at påvirke unges vurdering af eget helbred nævneværdigt. Derimod finder vi blandt de unge, der ryger fast, en langt større andel, der vurderer deres helbred negativt (12,1 pct.). Der er således tre gange så mange med en negativ vurdering af deres helbred blandt de faste rygere som blandt ikke-rygerne og festrygerne. For alle tre former for adfærd i relation til rygning, er der dog et markant flertal af de unge, der vurderer deres helbred positivt.

Fæstner vi derefter blikket på, hvordan unge med forskellige alkoholvaner vurderer deres eget helbred, viser det sig, at unge, der drikker alkohol, vurderer deres eget helbred mere positivt end unge, der ikke drikker alkohol (tabel 13). Færrest negative (3,8 pct.) og flest positive (84,8 pct.) vurderinger af eget helbred finder vi blandt de unge, der drikker sig fulde en til to gange om måneden. Denne store gruppe af unge har som den eneste en mere positiv opfattelse af deres eget helbred end gennemsnittet af alle unge. Blandt de unge, der drikker sig fulde sjældnere, er der lidt flere (5,7 pct.) med en negativ vurdering og lidt færre med en positiv vurdering (82,1 pct.). Tallene for disse unge er næsten identiske med tallene for alle unge. Blandt de unge, der drikker sig fulde hver uge, falder andelen af unge med positive helbredsvurderinger endnu mere, og andelen med negative vurderinger stiger yderligere.

Tabel 13: Sammenhæng mellem unges alkoholvaner og vurdering af deres eget helbred			
Hvordan er dit helbred i øjeblikket?			
	Dårligt eller meget dårligt	Hverken godt eller dårligt	Godt eller meget godt
Drikker ikke alkohol	7,5%	16,2%	76,2%
Drikker sig aldrig fuld	7,2%	13,1%	79,7%
Er fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	5,7%	12,1%	82,1%
Er fuld 1-2 gange om måneden	3,8%	11,4%	84,8%
Er fuld hver uge	6,5%	12,6%	80,9%
Er fuld flere gange om ugen	11,6%	11,0%	77,3%
Alle unge	5,6%	12,3%	82,1%

Chi square test: P = 0,000 for alle sammenhænge i tabellen.

Interessant er det, at denne udvikling af de negative og positive helbredsvurderinger fortsætter blandt de unge, der drikker alkohol, men aldrig drikker sig fulde. Andelen af unge med en negativ vurdering af eget helbred overgås således kun af de unge, der aldrig drikker alkohol, og af de unge, der drikker sig fulde flere gange om ugen (11,6 pct.). Der er således flest unge med en negativ vurdering af helbredet blandt de unge, der oftest drikker sig fulde. Det er dog ikke i denne gruppe, at vi finder færrest unge med en positiv vurdering af eget helbred – det gør vi til gengæld blandt de unge, der ikke drikker alkohol. Igen skal det dog understreges, at der blandt alle grupper er en klar majoritet, der har en positiv vurdering af eget helbred.

Det er ligeledes interessant, hvordan de unges helbredsvurderinger er forbundet til deres erfaringer med hash og andre former for stoffer. Ikke overraskende viser tabel 14, at der er færrest med en negativ helbredsvurdering blandt de unge, der ikke har gjort sig sådanne erfaringer (4,4 pct.). Har man erfaringer med at ryge hash, men ikke med andre stoffer, stiger denne andel noget (6,3 pct.), og har man både røget hash og prøvet andre stoffer, mere end fordobles andelen med en negativ vurdering af helbredet (9,8 pct.).

Tabel 14: Sammenhæng mellem unges erfaring med hash og narkotika og vurdering af deres eget helbred			
Hvordan er dit helbred i øjeblikket?			
	Dårligt eller meget dårligt	Hverken godt eller dårligt	Godt eller meget godt
Har aldrig røget hash eller taget stoffer	4,4%	12,0%	83,6%
Har røget hash	6,3%	12,4%	81,3%
Har både røget hash og taget andre stoffer	9,8%	13,7%	76,5%
Har røget hash eller taget stoffer i løbet af den seneste måned	11,4%	18,9%	69,6%
Alle unge	5,6%	12,3%	82,1%
Chi square test: $P < 0,01$			

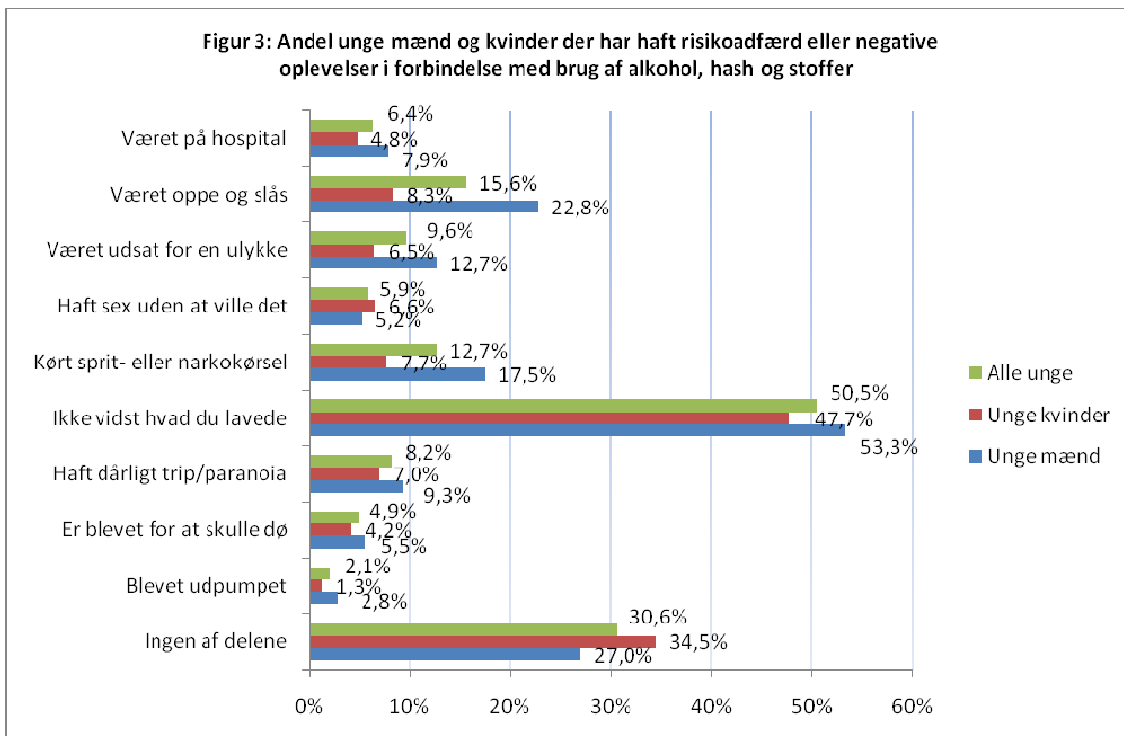
Vi har også set på helbredsbedømmelsen i relation til aktualiteten af de unges brug af hash eller andre stoffer. Og her har det især betydning, om man har røget hash eller taget andre former for stoffer indenfor den seneste måned. Andelen med en negativ vurdering i denne gruppe (11,4 pct.) overgår gruppen, der både har prøvet hash og andre former for narkotika, og der er også en væsentligt lavere andel med en positiv vurdering af helbredet (69,6 pct.). Men selv her er der dog langt over halvdelen af de unge, der ser positivt på deres helbred.

7. Negative oplevelser med alkohol, hash eller stoffer:

Udover risikoen for helbredsbedømmelse problemer, kan alkohol- og stofbrug også være forbundet til diverse negative oplevelser, som vi har spurgt ind til i undersøgelsen. Svarene fremgår af figur 3, hvor man kan se, at de unge mænds brug af alkohol og stoffer i langt højere grad end de unge kvinders er forbundet til sådanne negative oplevelser. Kun på spørgsmålet om, hvorvidt de unge har haft sex uden at ville det, giver en større andel af de unge kvinder (6,6 pct.) end af de unge mænd (5,2 pct.) bekræftende svar.

Den mest udbredte negative oplevelse blandt de unge er imidlertid ikke at vide, hvad de foretog sig i alkohol- eller stofpåvirket tilstand. Det gælder for mere end halvdelen af de unge mænd (53,3 pct.) og for lidt under halvdelen af de unge kvinder (47,7 pct.). Knap hver fjerde unge mand (22,8 pct.) har været involveret i slagsmål, mens det samme er tilfældet for hver tolvte (8,3 pct.) unge kvinde. Der er også en stor del af de unge, der har kørt sprit- eller narkokørsel. Det gælder for mere end hver sjettede unge mand (17,5 pct.) og for 7,7 pct. af de unge kvinder. Der er også flere unge mænd (12,7 pct.) end kvinder (6,5 pct.), der har været udsat for eller involveret i en ulykke.

Derfor er det heller ikke overraskende, at flere unge mænd (7,9 pct.) end unge kvinder (4,8 pct.) har været på hospitalet i forbindelse med brug af alkohol, hash eller stoffer. En del af disse hospitalsbesøg er formentligt knyttet til de 2,8 pct. unge mænd og 1,3 pct. unge kvinder, der har oplevet at blive udpumpet. Endeligt er der også flere unge mænd end kvinder, der i relation til rusmiddelbrug har oplevet at få paranoia eller et dårligt trip (hhv. 9,3 og 7 pct.), og som er blevet bange for at skulle dø (hhv. 5,5 og 4,2 pct.).

Når der generelt er flere unge mænd end unge kvinder, der er tilbøjelige til at have de forskellige negative oplevelser, vi har spurgt til i relation til indtagelse af alkohol og stoffer, er det ikke overraskende, at væsentligt flere unge kvinder (34,5 pct.) end mænd (27 pct.) aldrig har haft nogen af de nævnte negative oplevelser. For begge køn er det dog et markant flertal, der har haft mindst en af oplevelserne.

8. De unges oplevelse af sig selv og deres liv

Vi vil nu undersøge, hvilken betydning de unges erfaringer med rusmidler har for deres oplevelse af sig selv og deres liv. Som sædvanlig krydser vi spørgsmålene om de unges rusmiddelvaner med de fire spørgsmål fra kapitel 2. Først retter vi blikket mod sammenhængen mellem de unges vurderinger af deres liv som helhed og deres erfaringer med rusmidler. Tabel 15 viser, at der er en negativ sammenhæng mellem at være fast ryger og ens vurdering af, hvordan ens eget liv er. Selvom et klart flertal af de faste rygere (71,8 pct.) vurderer deres liv positivt, så er de i mindre grad end festrygere (83,6 pct.) og især ikke-rygere (86,9 pct.) tilbøjelige til at give denne vurdering. Det er værd at bemærke, at der faktisk er færrest blandt festrygerne, der vurderer deres liv negativt. Det gælder således kun for 1,2 pct. af festrygerne, hvor det samme er tilfældet for 5,6 pct. af de faste rygere. Festrygning ser således ikke ud til at påvirke den generelle trivsel, hvilket kan hænge sammen med, at den foregår i en social sammenhæng og kan opleves som et tilvalg der giver adgang til fællesskaber med andre unge festrygere (Illeris m.fl. 2009), hvor den faste ryger er mere afhængig

af sin rygning, der derfor ikke nødvendigvis har samme positive sociale funktion. Vi så også tidligere, at der var flest som ofte følte sig ensomme blandt de faste rygere.

Det er et sammensat billede, vi får, når vi ser på koblingen mellem unges alkoholvaner og deres vurdering af deres liv som helhed. Der er godt nok færrest af de unge, der drikker sig fulde flere gange om ugen (78 pct.), som vurderer deres liv positivt, men samtidig er der også færre end gennemsnittet, der har en negativ vurdering (2,6 pct.). Til gengæld er der flest med en positiv vurdering af livet blandt de unge, der aldrig drikker sig fulde (89 pct.), men også flere end gennemsnittet med en negativ vurdering (4,2 pct.). Færrest med en negativ vurdering finder vi hos de unge, der aldrig drikker alkohol (1,6 pct.), men andelen med positive vurderinger blandt disse unge (83,9 pct.) overgår dog kun akkurat andelen blandt alle unge. Både for de unge, der drikker sig fulde en til to gange om måneden, og de, der gør det sjældnere, svarer andelen med positive og negative karakteristikkere, til hvad vi finder blandt alle unge.

Når vi går bagom tallene, kan vi spore en mindre kønsforskel. Blandt unge kvinder, der drikker sig fulde flere gange om ugen, er der flere, som har en negativ vurdering af deres liv. Og flest med en positiv vurdering findes blandt de unge kvinder, der drikker sig fulde en til to gange om måneden.

Tabel 15: Sammenhæng mellem unges vurdering af deres liv lige nu og deres brug af rusmidler og oplevelser med risici knyttet hertil			
Hvordan vurderer du livet lige nu?			
	Dårligt eller meget dårligt	Hverken godt eller dårligt	Godt eller meget godt
Ikke ryger	***2,6%	***10,5%	***86,9%
Festryger	***1,2%	***15,3%	***83,6%
Fast ryger	***5,6%	***22,6%	***71,8%
Drikker ikke alkohol	*1,6%	*14,5%	*83,9%
Drikker sig aldrig fuld	*4,2%	*6,9%	*89,0%
Er fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	*3,1%	*13,5%	*83,5%
Er fuld 1-2 gange om måneden	*3,2%	*12,1%	*84,6%
Er fuld hver uge	*3,4%	*16,9%	*79,7%
Er fuld flere gange om ugen	*2,6%	*19,4%	*78,0%
Har aldrig taget stof	***2,6%	***10,1%	***87,3%
Har røget hash, men ikke prøvet andre stoffer	***2,7%	***18,0%	***79,2%
Har både røget hash og taget andre stoffer	***6,2%	***21,6%	***72,2%
Haft forbrug inden for den seneste måned	**6,4%	**23,9%	**69,6%
Været på hospitalet	*** 9,1%	*** 14,5%	*** 76,4%
Været oppe og slås	** 4,4%	** 16,6%	** 79,0%
Været udsat for en ulykke	4,1%	15,3%	80,5%
Haft sex uden at ville det	*** 10,2%	*** 22,4%	*** 67,3%
Kørt sprit- eller narkokørsel	*** 4,5%	*** 19,1%	*** 76,5%
Ikke vidst, hvad du lavede	* 3,8%	* 14,3%	* 81,9%
Haft dårligt trip/paranoia	*** 8,4%	*** 19,9%	*** 71,7%
Er blevet bange for du skulle dø	*** 8,2%	*** 26,9%	*** 64,9%
Blevet udpumpet	5,5%	15,1%	79,5%
Ingen af delene	*** 1,8%	*** 10,7%	*** 87,5%
Alle unge	3,1%	13,6%	83,3%

Chi square test : * p < 0,05 ** p<0,01 *** p <0,001

Billedet fremstår klarere, når vi ser på sammenhængene mellem de unges erfaringer med narkotika og deres vurdering af livet. Har man hverken røget hash eller taget andre former for stoffer, er der meget stor sandsynlighed for, at man har en positiv vurdering af livet (87,3 pct.), ligesom der er en lille sandsynlighed for, at man har en negativ vurdering (2,6 pct.). Det er også ganske få af de unge, der har erfaring med hash, men ikke med andre former for stoffer, som har en negativ vurdering af livet (2,7 pct.), omend ikke helt så mange som af de unge uden erfaringer med illegale rusmidler har en positiv vurdering (79,2 pct.).

Andelen med en negativ vurdering af livet er væsentligt højere hos de unge, der har gjort sig erfaringer både med hash og andre former for stoffer (6,2 pct.) – her er det mere end hver fjerde af de unge, der ikke har en positiv vurdering af deres liv. Alligevel er der også her en klar majoritet (72,2 pct.) med positive vurderinger. Disse tal overgås dog i negativ retning, når vi ser på unge, der har røget hash eller taget andre former for stoffer inden for den seneste måned. Her er der endnu færre med positive vurderinger (69,6 pct.) og lidt flere med negative vurderinger (6,4 pct.).

Går vi endnu engang bagom tallene, ser aktualiteten af unges stofbrug, uanset om det er hash, andre former for stoffer eller begge dele, ud til at have en betydning for, hvor positivt de unge vurderer deres liv: Jo længere tid de unges erfaringer med stofferne ligger tilbage, desto mere er de tilbøjelige til at vurdere deres liv positivt.

Vi har ikke bare undersøgt sammenhængene mellem de unges brug af rusmidler og de unges samlede vurdering af livet, men også sammenhængen mellem denne vurdering og de unges erfaringer med negative oplevelser i forbindelse med brug af alkohol eller stoffer. Som det ligeledes fremgår af tabel 15, synes nogle typer erfaringer at være tættere forbundet med en negativ vurdering af livet end andre. Flest finder vi blandt de unge, der i forbindelse med deres rusmiddelbrug har haft sex uden at ville det (10,2 pct.), og blandt de unge, der har været på hospitalet (9,1 pct.). Men også de unge, der har haft et dårligt trip eller har fået paranoia (8,4 pct.) og de unge, der er blevet bange for at skulle dø (8,2 pct.), har en forøget tilbøjelighed til at have en negativ vurdering af livet.

Det er endda sådan, at det er blandt de sidstnævnte, at vi finder færrest med en positiv vurdering af livet (64,9 pct.), men også for denne oplevelse er det dog en majoritet af de unge, der tilkender at deres liv er positivt. Det er dog værd at bemærke, at de unge, der slet ikke har haft nogen af de i tabellen nævnte negative oplevelser og hændelser, har en øget tilbøjelighed til at give en positiv vurdering af livet (87,5 pct.) og en mindre tilbøjelighed til at vurdere livet negativt (1,8 pct.).

Retter vi blikket mod de unges vurdering af deres selvtillid, ser rygning kun ud til at øge tilbøjeligheden til, at de unge giver udtryk for lav selvtillid, hvis de ryger fast (tabel 16). Faktisk er det sådan, at der er flere festrøgere (78,9 pct.) end ikke-rygere (73,7 pct.), der giver udtryk for at have en høj selvtillid. Det kan hænge sammen med, at man med festrøg-

ning demonstrerer, at man kan styre balancegangen mellem på den ene side at leve livet og tage de eftertragtede risici i ungdomslivets sociale sammenhænge og på den anden side at kunne undgå at blive afhængig.

For brugen af alkohol viser det sig, at jo hyppigere de unge drikker sig fulde, desto større er deres tilbøjelighed til at give udtryk for, at de har høj selvtilid. Blandt de unge, der drikker sig fulde mindst en til to gange om måneden, er der også færrest med lav selvtilid. Det at drikke sig fuld ofte fremtræder på trods af de forbundne sundhedsrisici således som positivt for de unges selvtilid. Sammenhængen er dog nok snarere den, at de unge med høj selvtilid også er de unge, der deltager i fester og by- og natteliv med andre unge, hvor alkoholen er udbredt. Den største andel unge med lille selvtilid finder vi hos de unge, der slet ikke drikker alkohol (9,3 pct.), og hos de unge, der drikker sig fulde, men sjældnere end en til to gange om måneden (8,2 pct.).

Det forekommer interessant, at andelen med en høj selvtilid er væsentligt større hos de unge, der godt nok drikker alkohol, men aldrig drikker sig fulde (73,3 pct.), end hos de unge, der sjældent drikker sig fulde (66,6 pct.). Selvtilliden hos de førstnævnte øges måske af, at de formår at håndtere ungdomslivets alkoholbrug på en måde, hvor de ikke mister selvkontrollen? Interessant er det, at det primært ser ud til at gælde for de unge kvinder, men ikke de unge mænd. De ser til gengæld ud til i endnu højere grad at kunne tanke selvtilid ved ofte at drikke sig fulde.

Tabel 16: Sammenhæng mellem unges vurdering af deres selvtilid og deres brug af rusmidler og oplevelser med risici knyttet hertil			
	Hvordan er din selvtilid?		
	Lav eller meget lav	Hverken lav eller høj	Høj eller meget høj
Ikke ryger	**5,4%	**20,9%	**73,7%
Festryger	**5,1%	**16,1%	**78,9%
Fast ryger	**8,3%	**21,7%	**70,0%
Drikker ikke alkohol	***9,3%	***19,2%	***71,5%
Drikker sig aldrig fuld	***6,8%	***19,9%	***73,3 %
Er fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	***8,2%	***25,2%	***66,6%
Er fuld 1-2 gange om måneden	***4,8%	***19,6%	***75,6%
Er fuld hver uge	***4,7%	***19,0%	***76,3%
Er fuld flere gange om ugen	***4,4%	***18,9%	***76,7%
Har aldrig taget stoffer	6,4%	20,9%	72,6%
Har røget hash, men ikke prøvet andre stoffer	5,4%	20,1%	74,5%
Har både røget hash og taget andre stoffer	4,8%	20,1%	75,1%
Haft forbrug inden for den seneste måned	*8,2%	*22,9%	*68,9%
Været på hospitalet	8,6%	23,0%	68,5%
Været oppe og slås	** 4,2%	** 16,5%	** 79,3%
Været udsat for en ulykke	4,4%	19,2%	76,4%
Haft sex uden at ville det	*** 12,6%	*** 22,3%	*** 65,0%
Kørt sprit- eller narkokørsel	** 2,5%	** 19,6%	** 77,9%
Ikke vidst, hvad du lavede	** 5,0%	** 22,1%	** 72,9%
Haft dårligt trip/paranoia	* 9,1%	* 23,8%	* 67,1%
Er blevet bange for du skulle dø	*** 14,0%	*** 26,3%	*** 59,6%
Blevet udpumpet	5,5%	27,4%	67,1%
Ingen af delene	6,3%	19,5%	74,2%
Alle unge	6,0%	20,6%	73,4%

Chi square test : * p < 0,05 ** p<0,01 *** p <0,001

Når vi ser på sammenhængen mellem selvtillid og de unges erfaringer med stoffer, er der ikke nogen signifikante forskelle. Tallene viser dog en svag tendens til, at en større andel med høj selvtillid blandt de unge, der har erfaringer med stoffer. Aktualiteten i de unges brug af hash eller andre former for stoffer ser dog ud til at have en betydning, idet der er en større tilbøjelighed til at have en lav selvtillid blandt de unge, der har røget hash eller taget stoffer indenfor den seneste måned. Men selv blandt disse unge giver de fleste udtryk for, at deres selvtillid er høj.

Ser vi så på sammenhængen mellem de unges vurdering af deres selvtillid og det at have været udsat for forskellige negative oplevelser i forbindelse med indtagelsen af rusmidler, er det de samme fire oplevelser, der ser ud til at være forbundet med negative vurderinger. Blandt de unge, der haft oplevelsen af at blive bange for at dø, er der allerflest, der vurderer deres selvtillid lavt (14 pct.). Derefter følger de unge, der har haft sex uden at ville det (12,6 pct.), de unge, der har haft et dårligt trip eller paranoia (9,1 pct.), og de unge, der har været på hospital (8,6 pct.).

Til gengæld er det ganske interessant, at de unge, der ikke har oplevet nogen af de listede negative oplevelser, ikke har en øget tilbøjelighed til positive vurderinger af deres selvtillid. Det kan hænge sammen med, at flere af de negative oplevelser især er udbredte blandt de unge mænd, der generelt vurderer deres selvtillid højere end de unge kvinder, men det kan også skyldes, at det at have erfaring med bestemte risici for unge mænd ser ud til at være særligt forbundet med at vurdere egen selvtillid helt i top, fx ser vi blandt de unge, der har kørt sprit- eller narkotikapåvirket, en øget tilbøjelighed til sjældent at vurdere egen selvtillid som lav (2,5 pct.).

Hvordan er sammenhængen mellem de unges vurdering af deres popularitet og deres erfaringer med rygning, alkohol og narkotika? Tabel 17 viser for det første, at rygere er mere tilbøjelige end ikke-rygere til at vurdere, at de er mere populære end andre unge på deres egen alder. Den vurdering er mest udbredt blandt festrygerne (18,9 pct.), tæt fulgt af de faste rygere (17,4 pct.), mens der er færrest blandt ikke-rygerne (12,6 pct.). Ikke-rygerne har til gengæld en større tilbøjelighed til at vurdere, at de er mindre populære end deres jævnaldrende (8,4 pct.). Det er næsten dobbelt så mange, som vi finder hos de faste rygere (4,5 pct.), og fire gange så mange, som vi finder hos festrygerne (2 pct.). For både ikke-rygere og rygere er det dog et markant flertal (78-79 pct.), der opfatter sig selv som lige så populære som andre unge på deres egen alder.

Fæstner vi så blikket på sammenhængen mellem de unges vurdering af deres popularitet og deres alkoholvaner, viser det sig, at langt den største andel, der oplever at være mere populære end deres jævnaldrende, skal findes hos de unge, der drikker sig fulde flere gange om ugen – nemlig 28,2 pct. Også blandt de unge, der drikker sig fulde hver uge, er der en større tilbøjelighed til at vurdere sig selv som mere populære end andre unge (18,5 pct.). Både blandt de unge, der drikker en til to gange om ugen, og unge, der aldrig drikker alkohol, er andelen stort set på niveau med gennemsnittet blandt alle de unge i undersøgelsen. Færrest finder vi hos de unge, der aldrig drikker sig fulde (8,8 pct.). Her er der til gengæld flere, der er tilbøjelige til at opleve sig selv som mindre populære end jævnaldrende unge (13,9 pct.).

Drikker man slet ikke alkohol, ser man dog ud til at have den største tilbøjelighed til at opleve, at man er mindre populær end sine jævnaldrende (20,3 pct.). En forklaring kan være, at man ikke i samme grad er integreret i ungdomslivets fællesskaber, hvis man undslår at drikke alkohol? Vi kan nemlig omvendt se, at unge, der drikker sig fulde jævnligt eller endnu ”bedre” gør det ofte, i ringe grad er tilbøjelige til at opfatte dem selv som mindre populære end andre unge. Det kan derfor umiddelbart se ud som om det at drikke sig fuld ofte har en positiv effekt på unges oplevelse af egen popularitet – en sammenhæng andre undersøgelser af unges risikoadfærd også har peget på (Balvig m.fl. 2005, Demant & Järvinen 2006 og Demant 2008). Om det så er entydigt positivt at være mere populær end sine jævnaldrende, kan der dog sættes spørgsmålstegn ved.

Dette spørgsmål bliver atter aktuelt, når vi ser på koblingen mellem popularitet og unges erfaringer med hash og stoffer. Også her ser det således ud til, at brugen af rusmidler øger tilbøjeligheden til at opleve, at man er mere populær end sine jævnaldrende. Det giver os også en plausibel forklaring på, hvorfor brugen af rusmidler ikke kun forekommer som en risikabel adfærd for unge, men også som noget, der kan være tillokkende og attraktivt. De unge, der ikke har erfaringer med nogen former for stoffer, har en øget tilbøjelighed til at føle sig mindre populære end deres jævnaldrende, hvor de unge, der alene har prøvet hash, og i særdeleshed de unge, der har prøvet både hash og andre stoffer, har en øget tilbøjelighed til at opleve sig selv som mere populære end deres jævnaldrende.

Tabel 17: Sammenhæng mellem unges vurdering af deres popularitet i forhold til andre unge og deres brug af rusmidler og oplevelser med risici knyttet hertil			
Hvor populær er du i forhold til andre på din egen alder?			
	Mindre populær	Lige så populær	Mere populær
Ikke ryger	***8,4%	***79,0%	***12,6%
Festryger	***2,0%	***79,1%	***18,9%
Fast ryger	***4,5%	***78,1%	***17,4%
Drikker ikke alkohol	**20,3%	***65,8%	***13,9%
Drikker sig aldrig fuld	**13,9%	***77,2%	***8,8%
Er fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	***9,7%	***80,7%	***9,6%
Er fuld 1-2 gange om måneden	***4,3%	***81,8%	***13,8%
Er fuld hver uge	***2,1%	***79,4%	***18,5%
Er fuld flere gange om ugen	***1,8%	***70,0%	***28,2%
Har aldrig taget stoffer	***8,8%	***79,1%	***12,0%
Har røget hash, men ikke prøvet andre stoffer	***3,6%	***80,5%	***15,9%
Har både røget hash og taget andre stoffer	***4,5%	***72,8%	***22,8%
Haft forbrug inden for den seneste måned	***5,1%	***72,8%	***22,1%
Været på hospitalet	**4,7%	**74,6%	**20,7%
Været oppe og slås	**5,5%	**74,6%	**20,0%
Været udsat for en ulykke	5,8%	76,8%	17,4%
Haft sex uden at ville det	*7,4%	*71,8%	*20,8%
Kørt sprit- eller narkokørsel	***3,9%	***75,4%	***20,7%
Ikke vidst, hvad du lavede	***5,2%	***78,6%	***16,2%
Haft dårligt trip/paranoia	***5,3%	***73,0%	***21,7%
Er blevet bange for du skulle dø	**7,1%	**70,0%	**22,9%
Blevet udpumpet	5,6%	81,7%	12,7%
Ingen af delene	**6,3%	**82,4%	**11,3%
Alle unge	6,9%	78,8%	***14,3%

Chi square test : * p < 0,05 ** p<0,01 *** p <0,001

Koblingerne til popularitet forekommer at være ganske komplekse – også når vi ser på de negative oplevelser, der er knyttet til rusmiddelbrug. Næsten alle negative oplevelser er således forbundet til en øget tilbøjelighed til at opleve, at man er mere populær end sine jævnaldrende. Undtagelsen er de unge, der har oplevet at blive udpumpet. Har man ikke haft nogen af listede negative oplevelser, er der en mindre tilbøjelighed til at føle mere populær, men også til at føle sig mindre populær. Det ser til gengæld ud til at være forbundet med en øget tilbøjelighed til at føle sig lige så populær. De unge, der i forbindelse med indtag af alkohol eller stoffer, har haft sex uden at ville det, og de unge, der er blevet bange for at dø, er mere tilbøjelige til at føle sig mindre populære end deres jævnaldrende – her er der således tale om en polarisering i vurderingen af egen popularitet.

I tabel 18 ser vi på sammenhængen mellem de unges erfaringer med rusmidler og hvor ofte, de oplever at have problemer, der gør det svært for dem at klare hverdagen. Endnu engang viser det sig, at det er blandt de faste rygere, vi finder flest unge, der giver udtryk for at have sådanne problemer. 14,2 pct. af de faste rygere svarer således, at det ofte eller altid er tilfældet, mens det hos festrygerne og ikke-rygerne kun er 7,6 og 5,2 pct. Festrygerne er således mindst tilbøjelige til at føle, at de ofte har problemer, der gør det svært at håndtere hverdagen.

Når vi ser på, hvem der svarer at de aldrig eller sjældent har sådanne problemer, så overgår ikke-rygerne (80,9 pct.) lige akkurat festrygerne (80,2 pct.), mens de faste rygere ligger cirka 10 procentpoint under begge grupper (70,3 pct.). Så selvom det også på dette spørgsmål er et markant flertal af de faste rygere, der sjældent ser ud til at have problemer, så er der endnu engang flere blandt denne gruppe, der ser ud til at have tegn på mistrivsel.

At holde sig fra alkohol har ikke samme positive indvirkning som det at holde sig fra tobak. Tværtimod finder vi blandt unge, der ikke drikker alkohol, den laveste andel, der sjældent eller aldrig oplever at have problemer, der gør det svært at klare hverdagen (71,9 pct.), og den højeste andel, der ofte eller altid oplever sådanne problemer (14,2 pct.). Unge, der drikker, men aldrig drikker sig fulde, har også en svag tendens til i højere grad at føle, at de har problemer, der gør det svært at klare hverdagen (9,2 pct.). Derimod ser det at drikke sig fuld flere gange om ugen ikke ud til at øge tilbøjeligheden til at opleve denne type mistrivselproblemer.

Går vi bagom tallene, viser det sig dog, at 21,7 pct. af de unge kvinder, der ofte drikker sig fulde, ofte eller altid har problemer, der gør det svært for dem at håndtere hverdagen. I den forstand er det heldigt, at der er relativt få unge kvinder, der drikker sig fulde så ofte. Men samtidigt fortæller det os også, at nogle typer adfærd kan være mere omkostningsfulde for det ene køn end for det andet, hvilket kan være en forklaring på, at så relativt få unge kvinder ofte drikker sig fulde. I den forbindelse kan man spørge, om der er forskellige forventninger til unge mænd og kvinders adfærd, og hvad disse forskelle betyder for den sociale inklusion og eksklusion, som forskellige adfærdsformer afføder for de to køn.

Med hensyn til sammenhængen mellem ofte at føle man har problemer, der gør det svært at klare hverdagen og brugen af hash og stoffer viser tabellen, at unge uden erfaringer med hash eller andre former for stoffer har størst tilbøjelighed til sjældent eller aldrig at opleve problemer, der gør det svært for dem at klare deres hverdag (80,6 pct.), mens det samme gælder for en mindre andel af de unge, der har røget hash, men ikke har erfaringer med anden narkotika (76,5 pct.), og en endnu mindre andel af de unge, der både har prøvet hash og andre former for stoffer (72,3 pct.). Det er også blandt den sidstnævnte gruppe af unge, vi finder flest unge, der ofte eller altid oplever de har problemer, der gør de har svært ved at klare deres hverdag (14,4 pct.). Aktualitet ser også ud til at spille en rolle for det at have problemer, der gør det svært at klare hverdagen. Blandt de unge, der har gjort sig erfaringer med hash eller andre former for stoffer indenfor den seneste måned, finder vi færrest, der aldrig har sådanne problemer eller at kun sjældent har dem (69,8 pct.).

Tabel 18: Sammenhæng mellem unges vurdering af hvor ofte de har problemer, der gør det svært at klare hverdagen og deres brug af rusmidler og oplevelser med risici knyttet hertil			
Hvor ofte føler du, at du har problemer, der gør det svært at klare hverdagen?			
	Sjældent eller aldrig	Hverken ofte eller sjældent	Ofte eller altid
Ikke ryger	***80,9%	***11,5%	***7,6%
Festryger	***80,2%	***14,7%	***5,2%
Fast ryger	***70,3%	***15,5%	***14,2%
Drikker ikke alkohol	*71,9%	*13,9%	*14,2%
Drikker sig aldrig fuld	*76,5%	*14,4%	*9,2%
Er fuld sjældnere end 1-2 gange om måneden	*78,8%	*13,6%	*7,6%
Er fuld 1-2 gange om måneden	*80,6%	*11,3%	*8,0%
Er fuld hver uge	*76,8%	*14,4%	*8,8%
Er fuld flere gange om ugen	*80,6%	*11,1%	*8,3%
Har aldrig taget stoffer	***80,6%	***12,1%	***7,4%
Har røget hash, men ikke prøvet andre stoffer	***76,7%	***13,9%	***9,5%
Har både røget hash og taget andre stoffer	***72,3%	***13,3%	***14,4%
Haft forbrug inden for den seneste måned	*69,8%	*16,7%	*13,5%
Været på hospitalet	*** 69,1%	*** 14,3%	*** 16,6%
Været oppe og slås	77,2%	11,6%	11,2%
Været udsat for en ulykke	76,0%	15,6%	8,4%
Haft sex uden at ville det	*** 61,6%	*** 18,7%	*** 19,7%
Kørt sprit- eller narkokørsel	* 76,7%	* 11,0%	* 12,3%
Ikke vidst, hvad du lavede	78,2%	12,3%	9,5%
Haft dårligt trip/paranoia	*** 62,0%	*** 19,0%	*** 19,0%
Er blevet bange for du skulle dø	*** 54,4%	*** 18,3%	*** 27,2%
Blevet udpumpet	** 64,4%	** 19,2%	** 16,4%
Ingen af delene	*** 82,2%	*** 12,6%	*** 5,2%
Alle unge	78,5%	12,7%	8,7%

Chi square test : * p < 0,05 ** p<0,01 *** p <0,001

Hvordan er det så med sammenhængen mellem at opleve problemer, der gør det svært at håndtere ens hverdag, og de listede negative oplevelser i forbindelse med indtagelsen af rusmidler? Jo, sammenhængen er for flere af de listede negative oplevelser ganske stærk. Især er der en øget tilbøjelighed til ofte eller altid at opleve problemer, der gør det svært at klare hverdagen, blandt de unge, der har oplevet at blive bange for at dø (27,2 pct.) – det gælder

for mere end tre gange så mange som blandt alle de unge i undersøgelsen. Også unge, der haft sex uden at ville (19,7 pct.), har haft et dårligt trip eller fået paranoia (19 pct.), har været på hospitalet (16,6 pct.) eller er blevet udpumpet (16,4 pct.), har alle en øget tilbøjelighed til ofte eller altid at opleve, de har problemer, der gør det svært at håndtere hverdagen.

Omvendt er der en positiv sammenhæng mellem det ikke at have haft nogen af de nævnte oplevelser og ens vurdering af, hvor ofte det føles svært at håndtere ens hverdag: Kun 5,2 pct. af de unge, der ikke har haft nogen af de nævnte negative oplevelser, oplever ofte eller altid, at de har problemer, der gør det vanskeligt for dem at klare deres hverdag.